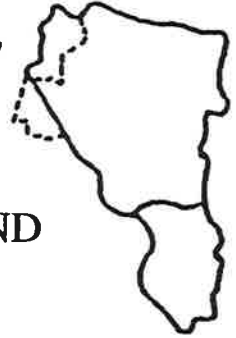
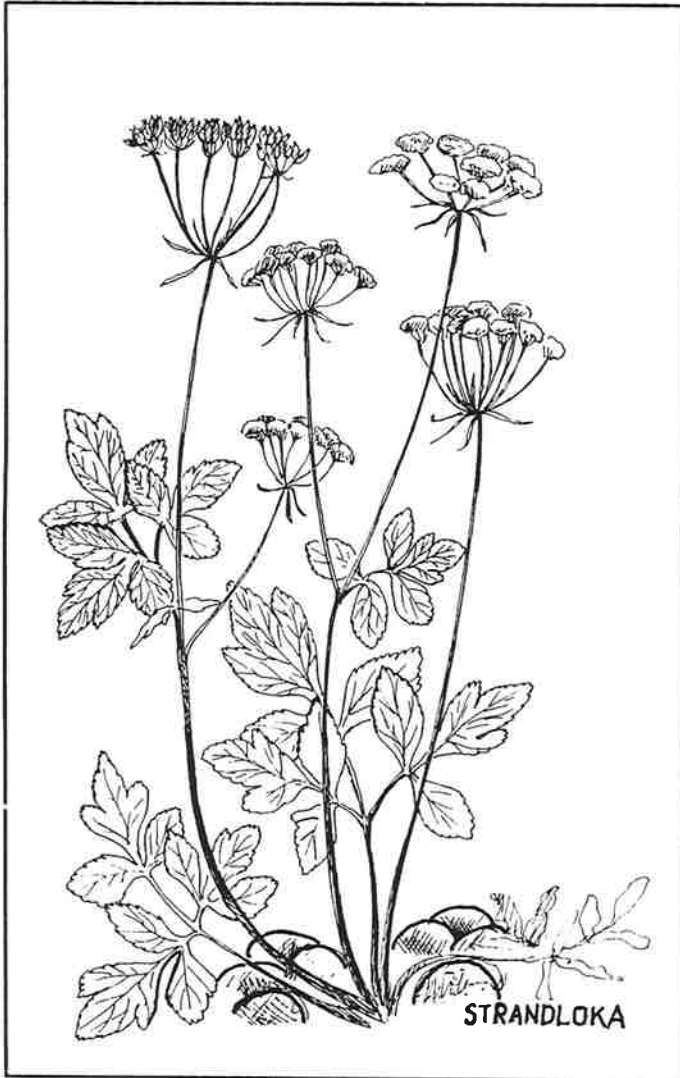

växter

I HÄLSINGLAND OCH GÄSTRIKLAND

STRANDLOKA

Nr 2
1993
Årg. 11

Växter i Hälsingland och Gästrikland (VÄX) ges ut av Gävleborgs Botaniska Sällskap (GÄBS), lokalförening av Svenska Botaniska Föreningen (SBF). VÄX utkommer med tre nummer årligen (vinter, vår och höst).

Du blir medlem i GÄBS och erhåller VÄX genom att betala in årsavgiften på GÄBS postgirokonto 57 58 11 - 5. Årsavgiften för 1993 är 80 kr för dig som inte är medlem i SBF. 5 kr av denna avgift går till medlemskap i SBF. Om du redan är medlem i SBF, genom prenumeration på Svensk Botanisk Tidskrift (SBT), är årsavgiften 75 kr. För familjemedlemskap är årsavgiften 25 kr (inkluderar ej VÄX).

Prenumeration på SBT beställs genom Britt Snogerup, Botaniska museet, Ö. Vallgatan 18, 223 61 Lund, postgiro 446 50 72 - 9. SBT utkommer sex gånger årligen och omfattar ca 420 sidor. Prenumerationsavgiften för 1993 är 225 kr.

Önskemål och bidrag i alla former för kommande VÄX mottages tacksamt av redaktionen:

Bengt Stridh, 6:e Bjurhovdagången 36, 1 tr, 723 53 Västerås, 021/84 23 07

Gunnar Nilsson, Vågskrivargatan 1A, 803 20 Gävle, 026/12 46 31

Rosa Wallgren, Källparksgatan 2, 754 32 Uppsala, 018/21 04 29

Mats Wedin, Gnejsvägen 7 A, 752 42 Uppsala, 018/55 22 39

GÄBS styrelse 1993

Ordförande	Anders Delin	Lundnäs 3279	820 10 Arbrå	0278/400 57
			telefonsvarare och fax:	0278/409 59
Vice ordf.	Peter Ståhl	Lugna Gatan 74	802 30 Gävle	026/14 59 68
Sekreterare	Jens Hansen	Bondarv 2242	820 40 Järvsö	0651/470 87
Kassör	Stefan Olander	Björkhamreg. 8D	821 31 Bollnäs	0278/155 31
	Bengt Stridh	adress enligt ovan		
	Björn Wannberg	Ormvråksvägen 7	756 52 Uppsala	018/32 07 59
	Åke Ågren	Ringvägen 9 E	826 00 Söderhamn	0270/105 03
suppleant	Gunni Hedkvist	Främlingshemsv. 18	810 22 Årsunda	026/402 11
suppleant	Leif Kihlström	Getryggen 6	810 41 Forsbacka	026/430 03

GÄBS bildades i Gävle den 7 februari 1982. Sällskapets syften är:

1. Att sammanföra människor, som är intresserade av botanik i allmänhet eller någon av botanikens många specialgrenar, och verka för spridandet av kunskaper inom dessa områden.
2. Att utforska floran i Gävleborgs län.
3. Att verka för skydd och vård av hotade växter och växtsamhällen i länet.

I Hälsingland bedrivs projektet "Hälsinglands flora" med Anders Delin som ledare och Peter Ståhl som handhavare av atlasrutor. I Gästrikland pågår projektet "Gästriklands flora" med Peter Ståhl som ledare, Kjell Wallin som handhavare av florarutor och Birgitta Hellström som rapportmottagare för hotade arter.

GÄBS har 224 medlemmar varav 8 familjemedlemmar (1993-01-15).

Omslagsbild av Jonas Lundin, Gävle.

Årsmöte 1993

Bengt Stridh

GÄBS årsmöte 1993 i Silvanum, Gävle, hade lockat ett 20-tal deltagare. Som ny suppleant i styrelsen valdes Gunni Hedkvist istället för Berit Berglund, i övrigt är styrelsen oförändrad (se s 2). Medlemsavgiften 1994 blir densamma som för 1993.

Peter Ståhl informerade om läget för Gästriklands flora. 16 av de ca 200 rutorna är färdiginventerade. 21 rutor är delinventerade och 61 rutor är bokade.

En ny dragning av järnvägen vid Skutskär diskuteras för närvarande. Ett av de tre ursprungliga förslagen är synnerligen olämplig är naturvårds-synvinkel, då sträckning går genom högintressanta botaniska lokaler.

Samarbetet med skogsbruket visar en positiv trend. Skogsvårdsstyrelsen kommer att ta del av GÄBS uppgifter om hotade arter. För detta ger man GÄBS ett bidrag på 10000 kr/år under 3 år. Motsvarande avtal är på gång med Korsnäs.

För beskådande fanns en utställning om Gästriklands flora med synnerligen vackra färgbilder.

Vedväxande svampar och deras betydelse som indikatorarter

Efter årsmötet berättade GÄBS svampguru Malte Edman, Arbrå, om vedsvampar på ett lockande sätt till utsökta diabilder. Indikatorarter är arter som kan användas för att indikera skyddsvärd natur. Malte menade att han i sitt hemlandskap Lappland sett att skogsbruket gått för långt vad det gäller

avverkning av gammal skog. Förr fanns gamla skogar på öar, i myrkanter, i och nedanför branter och dessutom fanns det inga skogsbilvägar förr. Hyggerna var mycket mindre och man brände hyggerna. Bränningen av hyggerna var ett bra sätt att sköta skogen eftersom skogsbränder förr var ett naturligt inslag i skogen. Brandfrekvensen kunde vara 30-150 år, beroende på skogstyp. I våra trakter var brandfrekvensen tidigare i medeltal ca 70 år. Vid bränder försvann granarna medan äldre tallar ofta klarade sig. Vid bränder fick tallarna skador, s.k. brandljud. Med hjälp av dessa kan brandåren bestämmas. I Hälsingland har man hittat tallar som varit med om 11(!) bränder.

Nu finns inte mycket gammal skog kvar. Under de senaste 20 åren har även avverkning skett i branta områden, myrkanter och tvärs över bäckar utan hänsyn, där en massa övergrepp skett. Idag får man åka till reservat för att hitta riktigt gammal skog. Men andelen reservat i våra skogar är mycket liten, endast några tiondels procent i Gävleborgs län. I Lappland är torra uppstickande trädtoppar något som tyder på urskog. I Hälsingland visar den grå skogen, som visar att här finns döda träd, att det är urskog. I en urskog kan 30% av all ved vara död ved. Sådana skogar finns bara i Ensjölokarna och Hamra nationalpark idag.

Nu får arbetet inriktas på att hitta gammal luckig skog som aldrig kalavverkats, utan stått orörd efter dimen-

sionsavverkningarna under senare halvan av 1800-talet. Exempel på sådana skogar är Grossjöberget i Arbrå, Måndagsberget i Ljusdal, Thunderåsen och Grytaberget i Ovanåker. Det finns olika sätt att leta efter dessa. Spaning från höjdlägen med kikare, muntliga tips eller skogsvårdsstyrelsens kartor är några sätt. På flygkartorna ger sig de gamla skogarna tillkänna som ljusa fläckar i slutna skog. De ljusa fläckarna är luckor i skogen som uppstått när gamla träd fallit omkull. Myrkanter, myrholmar, branta raviner och bergstoppar är områden där det kan finnas äldre skog kvar.

Indikatorarter

Om man för markägarna kan visa att de har arter i någon hotkategori är det lättare att få gehör för våra åsikter. Det är därför väldigt viktigt att vi blir många som känner igen dessa indikatorarter. Svampar är tydliga, finns året runt, indikerar lågakontinuitet (fallna träd har funnits under lång tid). Tickor kan sprida sig genom att krypa över mellan olika lågor, Malte nämnde blackticka som ett exempel på detta. Han hade också sett taigaporing som krupit flera meter under mossan, via mycelet, till en stubbe.

Det finns 5 hotkategorier; 0 = försvunna ... 4 = hänsynskrävande (minst hotade). På flera håll har man dessutom kompletterat med regionalt hotade arter. Ullticka är en av de första arterna att indikera en skog som börjar få höga naturvärden. När ett område brunnit hårt försvinner granarna och de yngre tallarna. När skogen börjar växa upp domineras den under lång tid av björk och asp, en så kallad lövbränna. I fuktsänkor kan dock skogen ha klarat sig undan branden och i ett sådant område

gjorde Malte 5 fynd av nordlig anisticka på sälg. Den är stor, vit och väldoftande. I rätt väderlek kan man känna dess doft på 50 m trodde Malte. Idag är ett 75-tal växtplatser kända i Hälsingland.

Lunglav, som vanligen växer på gamla sälgar, är en väldigt bra indikator för att göra en närmare undersökning. Den purpurbruna ullticken är en art som man bör lära sig (en snabbenkät visade att 6 av årsmötesdeltagarna kunde den redan). Vedticka och granticka är tänkbara förväxlingsarter, de har båda större porer. Rosenticka har en behaglig rosensdoft, till skillnad från den fränt luktande klibbticken som den i vissa stadier kan likna. Klibbticka är en av de vanligaste vedsvamparna, som ger röta i granar. Stjärntagging bör alla känna igen. Den är en god indikator som växer gömd i väldigt murkna lågor. Den vackra kandelabersvampen växer på grova fallna aspar. Överst i värdepyramiden i Hälsingland står blackticka (hotkategori 2), som är känd från 5-6 platser. Den i Sverige mycket sällsynta prinsesstickan har 2 fynd i Hälsingland och 1 i Gästrikland. I Undersvik finns bombmurkla (hotkategori 2), men den försvann inom 2 år efter det att dess värdgran avverkades. Malte har satt svenska namn på gräddticka. Han visade förstås bilder på den nu berömda taigaporingen, som han hittade för första gången i Sverige. Möjligen har Malte även på Grytaberget hittat en nyligen beskriven art, nämligen *Postia lateritia* (vi väntar med spänning på en säker verifikation).

Som exempel på regionalt hotade arter, som är bra indikatorarter nämnde Malte bland annat tickmussling, pulverticka, trådticka, kött-ticka, violmussling och blodticka.

Gävleborgs Botaniska Sällskap (GÄBS)

Lokalförening av Svenska Botaniska Föreningen

Verksamhetsberättelse för 1992

Medlemmar

Antalet medlemmar uppgick per 31/12 1992 till 224 (217 f g år), varav 8 familjemedlemmer.

Styrelsen

Har under året bestått av

Ordförande Anders Delin (vald 91 för 2 år)
Vice ordf. Peter Ståhl (vald 92 för 2 år)
Sekreterare Jens Hansen (vald 92 för 2 år)
Kassör Stefan Olander (vald 92 för 2 år)
Ledamöter Bengt Stridh (vald 91 för 2 år)
Björn Wannberg (vald 91 för 2 år)
Åke Ågren (vald 91 för 2 år)
Suppleanter Leif Kihlström (vald 92 för 1 år)
Berit Berglund (t.o.m. juli)

Revisorer

Sällskapets räkenskaper och verksamhet har granskats av Göran Sjöberg och Jan Hassner. Lars Sjölin har varit revisorssuppleant.

Valberedning

Gunnar Nilsson (sammanställande), Gunnar Bodlund och Carl-Eric Carlsson.

Projekt Hälsinglands Flora

Årets fältarbete har mest bestått i att kontrollera tidigare uppgifter.

Ett antal äldre uppgifter har överförts till databasen.

Arbetet med att sammanställa resul-

tatet av inventeringen, för publicering pågår.

Projekt Gästriklands Flora

Slutförande av inventeringsanvisningar och projekthandledning. Vidareutveckling av inläsningsprogram, databas och GIS för utbredningskartor, samt inläsning av 1991 års listor.

10 st 5x5 km-rutor har färdiginventerats och ett stort antal är delinventerade eller bokade.

Vidare har framtagits databaser för hotade skogsarter för hela länet.

Årsmötet

Årsmötets hölls på St. Persgården i Järvsö den 23 februari med ett tjugotal deltagare. Efteråt berättade språk- och ortnamnsforskaren Stefan Brink om "Terrängnamn, som har med vegetationstyper eller växtarter att göra."

Exkursioner och träffar

- 27/6 Siljansringen, botanisk exkursion med Dalarnas Botaniska Sällskap
28/6 Blomstervandring, Faxeholmen, Söderhamn (ÅÅG)
5/7 Blomstervandring på Bollnäs finnskog (SOL)

- 10-14/7 Inventerarmöte i Ockelbo (15 deltagare) med SNF i Ljusdal.
- 25-26/7 Slätter i Hade vid Nedre Dalälven
- 1/8 Slätter på Römaren
- 8-9/8 Slätterhelg vid Remman (Samarr. SNF)
- 15-16/8 Röjning och början till slätter på Rigberg i Hassela (DIN)
- 5/9 Blomstervandring, Stenö, Sandarne (GAN)
- 25/10 Höstmöte i Arbrå med kärleväxtfynd, indikatorarter inom lavar och mossor, sommarens bilder osv.
- Övrigt**
- 25/2 Föreläsning om Hälsinglands flora, för Västerbottens läns Botaniska förening, Umeå (DIN)
- 19/3 Diavisning för Statspensionärerna, Söderhamn (ÅÅG)
- 9-10/5 Lav och Tickkurs i Söderhamn (MED och ÅÅG)
- 18-20/9 Mosskurs i Järvsö (GER och JHA) (Samarr. SNF). 18 deltagare.
- 13/11 Föreläsning om Hälsinglands flora, spontana arter och kulturföljeslagare, Lunds Botaniska Förening (DIN)
- Fältkurs i ekologi och biotopkännedom, Gävle (MHI, LLA och PST). 15 deltagare.
- Specialinventering av Gulyxne och Knottblomster. 18 lokaler kontrollerades.
- Inventering på Kläppaängarna i Ljusdal (BES)
- Inventering längs Mellanljusnan mellan Färila och Laforsen, i samarbete med SNF i Ljusdal.
- Studiecirklar**
- Våra vanligaste växter (ÅÅG)
Gästriklands Flora, Gävle (PST). 13 deltagare.
- Botanikcirkel för nybörjare, Gävle (PST). 17 deltagare.
- Blomstervandringar i Järvsö (JHA). 12 deltagare.
- Indikatorarter för skyddsvärd skog, för Skogsvårdsstyrelsen i Ljusdal (JHA) (Samarr. SNF).
- Utställningar**
- Presentation av GÄBS och projekt Gästriklands Flora i Gävle.
- Skärmutställning: Projekt Gästriklands Flora.
- Agerande i Naturvårdsfrågor, Skrivelser etc.**
- Sällskapet har genom en rad medlemmar agerat mycket aktivt i olika naturvårdsfrågor under året. Ett 20-tal skrivelser har skickats till bl.a. kommuner, Länsstyrelse, Skogsvårdsstyrelsen och skogsbolag.
- VÄX**
- Sällskapets tidskrift har under 1992 utkommit med tre nummer om sammanlagt 128 sidor. I redaktionen har ingått Bengt Stridh, Rosa Wallgren, Gunnar Nilsson och Mats Wedin.
- Väktarverksamheten**
- Världsnaturfonden stöttar inventeringar av hotade och sårbara växter. Väktarverksamheten har pågått under 5 år i Gästrikland och 2 år i Hälsingland.

Kryptogamer

Även inom växtgrupperna svampar, lavar och mossor har pågått omfattande inventeringsverksamhet under 1992. Dessa undersökningar kompletterar kärlväxtinventeringarna och breddar grunden för naturvärdesbedömningar.

Avtal om försäljning av floradata

Samarbete med Skogsvårdsstyrelsen och Korsnäs AB har inletts. GÄBS floradatabaser utnyttjas för uppgifter om hotade skogsväxter och hänsynskrävande lokaler i skogslandskapet.

Svensk Botanisk Tidskrift

Anders Delin har i SBT 1992,3 skrivit om "Kärlväxter i taigan i Hälsingland - deras anpassning till kontinuitet eller störning."

För styrelsen

Jens Hansen

Gävleborgs Botaniska Sällskap (GÄBS)

Lokalförening av Svenska Botaniska Föreningen

Ekonomisk redovisning för 1992

Ingående balans

Tillgångar

Sparbank, girot 21654:33

Resultaträkning

Inkomster

Bidrag	110000:00
NOLA-stöd	8000:00
Svensk Botan.F.	3000:00
Länsstyrelsen	1000:00
Ockelbo Kommun	5000:00
Miljon till mil.	80000:00
Sandvikens Kom.	3000:00
Världsnaturf.	5000:00
Naturv.verket	5000:00
Medlemsavgifter	12035:00
Försäljning	4276:50
Ränta, girot	1141:15

127452:65

Årets överskott 75137:85

Utgående balans

Tillgångar

Sparbanken, girot 96792:18

Fond: Gästrikefloran	80268:89
Ränta	+ 7778:75
	88047:64

Fond: Hälsingefloran	50168:06
Ränta	+ 4861:77
	55029:83

Utgifter

Resor, inv+möte	15995:00
Porto	6341:40
Tryckning av VÄX	4896:00
Dator + datamaterial	15871:00
Avgift postgirot	1200:00
Övriga utgifter	7011:48
Bl.a. kontorsmaterial. telefon, hyra m.m.	

52314:80

Bollnäs den 15/2 1993

... *Stefan Olander* ...

Stefan Olander

Kassör

Strandloka - en femtioåring i Gästriklands flora

Gunnar Nilsson

Rubriken är ej helt korrekt, men om man med flora menar växtförteckning så är den riktig. Den 24 juli 1943 gjordes nämligen det första fyndet av denna art i landskapet.

Bakgrunden var följande. Professor J.A. Nannfeldt hade 1939 funnit strandvial *Lathyrus japonicus* på Vitgrund, vilket gjorde att han blev intresserad av kustfloran i Gästrikland. En av hans elever, Kerstin Cedergren, student från Gävle, fick i uppdrag att som specialarbete inventera ett antal lokaler längs Gästriklands kust. Hon fann då på norra stranden av Sundsmarsnäset, Ö om Sundsmars gård, strandloka *Ligusticum scoticum*. Fyndet var av stort intresse ur växtgeografisk synpunkt eftersom denna art tidigare endast påträffats på ostkusten på en lokal i Blekinge 1927. Däremot finns den längs hela den norska och svenska västkusten.

Kerstin Cedergren fortsatte sina

efterforskningar 1945 då hon, med stöd av ett Elias Fries' resestipendium, undersökte ett stort antal lokaler i Hamrångetrakten. Från denna inventering finns en mycket noggrann dagbok på 125 sidor, som hon ställt till vårt Floraprojekts förfogande. Hon redogör där bl.a. för de 13 lokaler för strandloka som hon publicerade 1945.

I den artikel av Olof Wedin, som finns i detta nummer av VÄX, kan vi följa den vidare utvecklingen, framför allt på Iggön.

Kerstin Cedergren har meddelat att hon arbetar med en uppföljning av artens utbredning även på andra håll. Resultatet av denna har hon för avsikt att publicera så småningom i Svensk Botanisk Tidskrift.

Redaktionen hyllar 50-åringen med porträtt på första sidan, ritat av "Gästriklands svar på Bo Mossberg", vår illustratör sedan 10 år, Jonas Lundin.

Strandlokan på Iggön 1991

Olof Wedin

Under sommarmötet i Årsunda 1991 avslutade vi inventerardagarna med gemensamma middagar på Strandbaden vid Storsjön. Vid en av dessa, vilka försiggick under stort gemyt, flöts samtalet in på strandlokan *Ligusticum scoticum* och dess nuvarande utbredning i länet. För att få en uppfattning om hur framgångsrik den har varit i att erövra Gästrikkekusten, ombads jag av Anders Delin att göra en inventering av dessamma på Iggön.

Iggön kan väl betraktas som ett mycket lämpligt område för en sådan undersökning, enär ön under en lång följd av år ganska noggrant kontrollerades av Sten Ahlner och det blev ju honom förunnat att göra de första fynden av strandloka på Iggön. De fynden gjordes 1945 och Ahlner hade inspirerats till sökandet av Kerstin Cedergrens upptäckt 1943 av strandloka på Sundsmarnäset vid Axmarfjärden, det första fyndet på ostkusten. I Svensk Botanisk Tidskrift (häfte 4 1945) publicerades de båda fynden.

Ahlners fynd 1945 utgjordes av 12-15 fertila ex. samt dessutom en hel del sterila sådana. Samtliga fynd gjordes på den norra stranden.

Nära 30 år senare eller mera bestämt 1973 redovisar Ahlner förekomsten av

strandloka på Iggön i skriften SKÄRGÅRDSNATUR I GÄSTRIKLAND. Han skriver: "En av lokalerna har föt utvecklat sig till en påtagligt rik förekomst och en fortsatt spridning till öns sydsida har ägt rum, bl a resulterande i en vacker förekomst intill Simpviken (nära Iggö fyr). Här såg jag arten för första gången 1956 (i 1 ex), 1967 noterades 11, 1971 sågs ej mindre än 20. Nu är strandlokan känd, om än mestadels i enstaka exemplar, på strödda lokaler längs hela sydsidan ända fram till mynningen av sundet."

Detta var förhållandet i början på 70-talet. Men nu till min inventering 1991. Efter att under några sköna sensommardagar ha vandrat omkring på Iggöns stränder kunde jag konstatera att strandlokan nu är en väletablerad medlem av Iggöns flora. Längs den norra stranden, som till största delen är öppen och välexponerad för havets påverkan, samt relativt blockrik, har jag funnit strandlokan i varierande antal, från några få ex per 100 m strand till rent mattlik utbredning i en skyddad mindre vik. Dock kan man notera att i Båtviken, där Ahlner gjorde en del av sina fynd 1945, har jag ej funnit något ex. Detta kan väl förklaras av att Båtvikens stränder i dag ej kan räknas in bland de öppna. De är ute

i vattenlinjen så igenväxta att några etableringsmöjligheter för strandlokan ej förefinnes. Ett exempel på hur väl strandlokan dock har lyckats med att kolonisera strandzonen, där de rätta förutsättningarna finnes, fick jag vid en av mina vandringar i trakten av Krokviken.

Där träffade jag ett par, som hade sitt fritidshus i direkt anslutning till strandzonen och enligt deras utsago utgjorde strandlokan ett störande ogräs på deras tomt, där den utsattes för decimering genom regelrätt ogrärensning. Min förhoppning är att paret efter mitt samtal med dem ser med mera "blida ögon" på densamma.

På ost- och delvis sydstranden på en sträcka av ca 3 km, vilken uppvisar en biotop som ganska väl överensstämmer med den som strandlokan synes kräva, är det en relativt gles förekomst av den, med undantag fören lokal vid Simpvikén, där jag på ett mycket begränsat område fann 167 ex. Det är troligen samma lokal som Ahlner omnämner som innehållande 20 ex.

Längs övriga delar av Iggöns stränder, alltså del av den södra och hela den västra stranden, har jag ej funnit några ex, beroende på att jag ej genomfört en riktigt effektiv inventering av dessa lokaler. Detta beror i sin tur på att dessa stränder, enligt mitt bedömande, ej uppvisa en biotop som kan betraktas som attraktiv för strandlokan.

Beträffande följearter till strandlokan har väl inga större förändringar skett sedan Ahlners fynd 1945. Jag kan ej göra någon exakt jämförande bedömning, emedan jag i sanningens namn skall erkänna att jag ägnade min uppmärksamhet åt i huvudsak utbredningen av strandlokan, varvid följearterna kom på undantag.

960 ex av strandloka, till 95% bärande frukt, blev resultatet av mina vandringar på Iggöstränderna. Av dessa 960 ex var ett mycket speciellt. Det växte i ett havtornssnår väster om Iggskaten, ungefär på den plats där Ahlner 1945 fann ett ex som var 50 cm högt och hade 9 stjälkar. Det av mig funna exemplaret bar ca 50 blomkorgar, vilka samtliga satt frukt.

Norna *Calypso bulbosa* i Fågelsjö

Jan Hedman

Ett underbart växtfynd har gjorts i vårdens fromma. närheten av Fågelsjö

i Orsa Finnmark, då den legendomspunna och fascinerande orkidén norna påträffats här.

Växtlokalen hittades 1985 av två skogsarbetaranställda vid Domänverket. Dessa såg då en liten växt som de trodde kunde vara norna. Detta kom till min kännedom hösten 1991 och kontrollerades naturligtvis sommaren 1992. Det var verkligen *Calypso bulbosa* som hade påträffats. Detta är första fyndet för arten i Gävleborgs län och Dalarna.

Norman växer här i ett litet fuktstråk inom ett talldominerat, gallrat barrskogsområde. Skogen är ca 60 år och har kvävegödslats två gånger, 1975 och 1985. Typiska följearter till norna är här vispstarr, ormbär och kattfot. Att växtlokalen är gynnsam och speciell visar också en förekomst av det sällsynta halvgräset taigastarr.

När nu lokalen blivit känd har Domänverket visat en positiv inställning och lovat skydda lokalen från ytterligare skogsbruksåtgärder.

Denna upplevelse att få vara med om att påträffa en oväntad orkidé för våra trakter är nog den största "höjdaren" för mig som naturintresserad och sporrar verkligen till nya insatser för natur-

Reds. anm

Fyndet är det sydligaste i Sverige. Norna är även känd från tre växtplatser i västra Medelpad, så varför skulle den inte kunna finnas i nordvästra Hälsingland? Norman blommar tidigt, i månads-skiftet maj/juni.

Hotade mossor i Hälsingland

Jens Ejvind Hansen

Nedanstående lista är sammanställd under våren 1993 i samråd med bland annat Tomas Hallingbäck, Uppsala. Siffrorna inom parentes anger förslag till hotkategori i nästa version av Svenska Hotlistan enligt Tomas Hallingbäck.

Kategori 0: Försvunna

Scapania massalongi, *Mikroskapania* (1)

Kategori 1: Akut hotade

Hamatocaulis lapponicus, *Taigakrokmossa* (0)

Polytrichastrum pallidisetum, *Taigabjörmmossa* (0)

Kategori 2: Sårbara

Neckera pennata, *Aspfjädermossa*

Kategori 3: Sällsynta

Bryum funckii, *Stor silverbryum*

Bryum oblongum, *Dvärgbryum*

Calypogeia azurea, *Blå säckmossa*

Cynodontium suecicum, *Nordisk klipptuss*

Dichelyma capillaceum, *Hårklommossa* (2)

Homalia webbiana, *Rundfjädermossa*

Physcomitrella patens, *Muddermossa*

Plagiothecium platyphyllum, *Bäcksidenmossa*

Riccardia incurvata, *Rännbålmossa*

Kategori 4: Hänsynskrävande

Anastrepta orcadensis, *Snedbladsmossa*

Anastrophyllum hellerianum, *Vedtrappmossa*

Anastrophyllum michauxii, *Skogstrappmossa*

Buxbaumia viridis, *Grön sköldmossa*

Calypogeia suecica, *Vedsäckmossa*

Herzogiella turfacea, *Platt spretmossa* (2)

Lophozia ascendens, *Liten hornflikmossa*

Lophozia laxa, *Myrflikmossa*

Neckera pumila, *Bokfjädermossa*

Orthotrichum gymnostomum, Asphättemossa
Orthotrichum pallens, Parkhättemossa
Plagiothecium latebricola, Alsidenmossa
Scapania apiculata, Timmerskapania
Trichocolea tomentella, Dunmossa
Tritomaria exsecta, Skugglobmossa

Kategori: Regionalt hotade

Antitrichia curtipendula, Fällmossa
Bazzania tricrenata, Liten revmossa
Bazzania trilobata, Stor revmossa
Callicladium haldanianum, Haldenenmossa
Cephalozia affinis, Skogstrådmossa
Cnestrum schisti, Klippmyggmossa
Dicranum flagellare, Flagellkvastmossa
Frullania tamarisci, Klippfrullania
Hamatocaulis vernicosus, Käppkrokmossa *
Geocalyx graveolens, Terpentinnmossa
Herzogiella seligeri, Stubbspretmossa
Herzogiella striatella, Trind spretmossa
Homalia trichomanoides, Trubbfjädermossa
Hylocomium pyrenaicum, Nordlig husmossa
Hylocomium umbratum, Mörk husmossa
Jungermannia leiantha, Rörsvepamossa
Leucobryum glaucum, Blåmossa
Meesia longiseta, Långskaftad svanmossa *
Mylia taylorii, Purpurmylia
Myrinia pulvinata, Svämmossa
Neckera complanata, Platt fjädermossa
Neckera crispa, Grov fjädermossa
Neckera oligocarpa, Nordlig fjädermossa
Nowellia curvifolia, Långfliksmossa
Odotoschima denudatum, Kornknutmossa
Plagiothecium undulatum, Vågig sidenmossa
Rhytidiadelphus loreus, Västlig hakmossa
Spagnum quinquefarium, Kantvitmossa
Thuidium tamariscinum, Stor tujamossa

* Generellt hotad enligt EG´s och Bernkonventionens listor över hotade mossor

Saxat ur pressen

LTP 13/1 1993

Ängraån föreslås bli natur- vårdsområde

Ett förslag till naturvårdsområde längs Ängraån i kärboletrakten har tagits fram av Anders Delin, Arbrå.

Huvudsyftet är att skydda området från vattenkraftsutbyggnad i framtiden.

Huvuddelen av arbetet utfördes av Delin 12-27 september ifjol. Men han har varit i trakterna tidigare och även hämtat in uppgifter från andra som antecknat vad de sett längs Ängraån.

Anders Delin är ordförande i Naturskyddsföreningen i Gävleborg. Hans rapport visar det tilltänkta naturvårdsområdets gränser och hur det ska skötas. Det inventerade området är hela den del av Ängraån som rinner inom Ljusdals kommun och Borrån från Lönnholmen till Ängraån.

Delin betonar starkt att uppströms liggande sjöar inte får användas för magasinering av vattenkraft utöver vad som redan sker.

Den strandnära skogen ska skyddas, anser Anders Delin. Generellt bör all strandskog, strandsumpskog, hållmarksskog vid stranden och alla myrar som gränsar till stranden lämnas till fri utveckling.

Ytterligare vägbyggen närmare stranden än 500 meter föreslås förbjudas liksom husbyggen med undantag för Ängra och kanske även Sillervallen. Undantag från förbudet kan också medges i anslutning till befintliga byggnader och på de platser där flottningskojor en gång låg.

500-metersregeln föreslås också omfatta nya grustäkter i området.

Nya gångbroar, för folk som går längs ån, föreslås i inventeringen. Lämpliga platser som nämns är vid före detta Gladarkojan, Strömbacken och någonstans mellan Losbron och Söderhamsslugnet.

Anders Delin vill också rusta upp bron vid före detta dammen i Övre Sillersjöns östra ände liksom de gamla flottarstigarna som kan bli ett bra alternativ till biltrafiken på skogsbilvägarna i området.

Flottledsrensningarna har sannolikt varit av ondo för strömfisken. Anders Delin kan därför tänka sig varsamma åtgärder som gynnar sportfisket, bland annat lägga i stenblock som en gång lades upp på stranden.

Kalendarium för Hälsingland.

NiL = Naturskyddsföreningen i Ljusdal

- 15 maj**   **Städdag Remman.**
Vi hjälps åt att städa upp så att slättern i augusti går smidigare i år. Tag med krattor. Samling vid Domus parkering, Ljusdal, 09.00. Samarrangemang med NiL. Information: Maj Johansson 0651/930 21.
- 22 maj**   **Hamra nationalpark/Svartån.**
Hur många av oss har varit i Hamra nationalpark? Tag chansen och följ med. Samling vid Domus parkering, Ljusdal, 08.00. NiL.
- 23 maj**   **Naturens Dag vid Lugnsjön.**
Se separat annons i Kuriren. Information: Gunnar Andersson, 0270/10792 och Åke Ågren, 0270/10503.
- 5 juni**   **Vandring längs Skärjån.**
Arrangör Ljusne Fiskeklubb. Samling vid järnvägsstationen i Söderhamn kl.0800 eller vid Texaco Ljusne kl.08.30.
- 12-13 juni**   **Skrälldalen/Ängratörn.**
12 juni: Risnosen, Törnberget-Käpparbäcksravinen. Vi samlas efter dagens utflykt och har trevligt, grillar, sjunger och spelar. Övernattning kan ske i stuga (få platser!) eller i eget tält vid Vikstenstorpet. 13 juni: Gommorsberget. Samling vid Domus parkering, Ljusdal, 08.00 eller 09.00 vid Vikstenstorpet. NiL. Information Margareta Fern 0651/222 18.
- 3-4 juli**   **Fjällens växter.**
Vi gör om fjolårets lyckade resa men resmålet är i skrivande stund ej bestämt. NiL. Information Jan Hedman 0651/164 08.
- 25 juli**   **Förslåtter Remman.**
Du som inte kan vara med på slätterhelgen i augusti kan göra en insats denna dag istället. Tag med liar och räfsor. Samling vid Domus parkering, Ljusdal, 08.00. Samarrangemang med NiL. Information: Maj Johansson 0651/930 21.

7-8 augusti Slåtter Remman.

Årets stora aktivitet. För den som vill övernatta på Remman kommer ett militärtält att vara rest. För samåkning samlas slåtterfolk med liar, räfsor och matsäck på Domus parkering, Ljusdal, bägge dagarna. Samarrangemang med NiL. Information: Maj Johansson 0651/930 21

28 augusti Ensjöreservatet.

Området är unikt då skogen är helt opåverkad av skogsbruk. Det är en sista rest av de vidsträckta urskogar som täckte över hälften av Ljusdals kommun kring år 1850. Tag med ordentligt med matsäck, stövlar och lite ved om du har. Samling vid Domus parkering, Ljusdal, 09.00. NiL. Information Jens Hansen 0651/470 87.

5 sept. Fåglar och växter på Stenöorn, Sandarne.

Samling vid järnvägsstation i Söderhamn kl.0900 eller vid Stenö Camping kl.0915. Information Gunnar Andersson, 0270/10792 och Åke Ågren, 0270/10503.

11 sept. Klövberget.

Heldagsutflykt där vi skall försöka hitta den sällsynta laven långskägg på en av de få lokaler som finns kvar i Sverige. Samling vid Domusparkering, Ljusdal, 08.00. NiL.

Kalendarium för Gästrikland

2 maj

alt. 15 maj Mosippor.

Åter dags för mosippsinventering. Förra året fann vi 398 mosippor. Beroende på vårvädret väljer vi en av dessa två dagar. Samling Årsunda kyrka 09.00. Naturskyddsföreningen i Sandviken. Information Birgitta 026/359 60.

16-20 juli Inventerardagar i Hamrånge.

Även icke cirkeldeltagare välkomna. Du kan vara med enstaka eller alla dagarna. En dag, sannolikt lördagen eller söndagen, ägnas åt gemensamma övningar i inventeringsteknik och arktäknedom under sakkunnig ledning. Förläggning och övriga detaljer meddelas senare. Anmälan till Peter Ståhl, 026/145968 eller Gunnar Nilsson, 026/124631.

24 juli Slåtter i Östansjö

För fjärde sommaren i rad hjälper vi nu till med slåtter i Östansjö. Det ger förutsättningar för alla de unika ängsarterna att överleva. Ta gärna med egna, lämpliga redskap. Avfärd från Rondellen (f.d. busstation) i Hofors 08.00. Alternativ dag vid dåligt väder 25 juli. Naturskyddsföreningen i Hofors-Torsåker. Information Barbro Risberg 0290/277 81.

24-25 juli Slåtter på Hade strandäng

Anmälan till Peter Ståhl, 026/145968.

31 juli Slåtter på Römaren

Anmälan till Gunnar Nilsson, 026/124631.

Övrigt

9-12 juli Botanikdagarna i Dalarna.

Föreläsning i Stiftsgården, Rättvik. Se Svensk Botanisk Tidskrift häfte 1, 1993, för detaljer.

Skriv i VÄX!

Kom ihåg att skriva om dina upptäckter i VÄX! En artikel eller en kortare notis är ett enkelt sätt att berätta för dina botanistvänner om någonting som du studerat närmare eller om de senaste nyheterna. Om du gärna skulle vilja ha en artikel om något ämne som du inte själv kan eller vill skriva om så går det förstås alldeles utmärkt att tipsa redaktionen om detta. Hittar du en intressant tidningsartikel som du tycker passar i VÄX så skickar du den förstås till redaktionen.

Tidskriften blir inte bättre än vad DU gör den till!

Råd till författare i VÄX

Vi i redaktionen är naturligtvis mycket tacksamma för alla manus vi får, oavsett om de är skrivna för hand, på skrivmaskin eller på dator. Med nedanstående enkla råd vill vi underlätta det redaktionella arbetet.

🍏 *Manuskript på diskett* är en sann njutning för redaktionen, eftersom vi då slipper skriva om manuset. Vi använder en dator av märket Macintosh för framställning av VÄX och kan läsa alla texter skrivna med de vanliga ordbehandlingsprogrammen för Macintosh. Om du använder en IBM-kompatibel dator ("PC") lagrar du din text dels som vanligt i en fil, dels som ASCII, Text eller motsvarande i en annan fil. Texter skrivna i Microsoft Word och WordPerfect kan konverteras utan problem, för andra program kan texten vanligen konverteras med endast smärre problem (åäö blir andra tecken och formateringar försvinner).

Kom ihåg att använda tabulatorer istället för mellanslag mellan kolumner när du gör tabeller etc (för att kanten skall bli jämn vid utskrift).

Disketten, 3,5 tum eller 5,25 tum går lika bra, med ditt manus skickar du till Bengt Stridh. **Bifoga alltid en utskrift av din artikel.**

🍏 *Maskinskrivna* eller *handskrivna* manus skickar du i god tid före manusstopp till Gunnar Nilsson för inskrivning till dator.

Börja alltid din artikel med titel och författarens/författarnas namn. Vi är mycket tacksamma för alla illustrationer.

Till sist en vädjan: Kom ihåg att hålla tiden för manusstopp!!!

Manusstopp

24 augusti 1993

Innehåll

- 3 Årsmöte
Bengt Stridh
- 5 Verksamhetsberättelse för 1992
- 8 Ekonomisk redovisning för 1992
- 9 Strandloka - en femtioåring i Gästriklands flora
Gunnar Nilsson
- 10 Strandlokan på Iggön 1991
Olof Wedin
- 12 Norna *Calypso bulbosa* i Fågelsjö
Jan Hedman
- 13 Hotade mossor i Hälsingland
Jens Hansen
- 15 Saxat ur pressen
- 16 Kalendarium